

querna *adoctrinà* Nathana com les set virtuts guardassen sa virginitat», «Blanquerna com *adoctrinà* la donzella contra temptació ---» (NCl. I, 76.11, 261.2): pres del b. ll. *doctrinare* «ammaestrare» ja en Hugutio i usat per Dante en el *De Vulgari Eloquio* (I, i, 3, ed. Marigo, p. 324). +*Doctrineta* val., sembla amb el sentit de 'faristol de cor' o 'dosser de seti canònic' o cosa així: «les fadrines de Castells --- són llargues y primes com a espingardes, en uns braços com a forques --- unes boques com a raps, unes orelles com a *doctrinetes*, unes celles com a màrgens ---», MGadea (*T. del Xè* II, 48). *Doctrinari* ant., m. [Eiximenis; adj. fi segle XIX, escr. Renaix., no Lab., 1888]; *doctrinarisme*. *Doctriner*. *Doctrinador*, *-inaire*. *Doctrinal* [1382]; *doctrinalista* [id.]. *Doctrinisme*.

Docte [c. 1460, JoMartorell]; «en Ciceró, de tres en amunt no se troben, ni los *doctes* los usen», OPou [*ThPu.*, 110]; de gran tradició mallorquina (i de per tot): «seguiu el quest, / no el deixeu may: / axò és consey / de *docte* jay», Josep Togores, c. 1820 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 442; III, 39); «Príncep afable de la *docta* lira / ---», Costa i Llobera, *Oda a Horaci*; pres del ll. *dōctus* participi de *docere* 'ensenyar, instruir'; *doctesa*; *indocte*. *Docent* [Lab. 1888], participi actiu del mateix verb; *docència*.

Dòcil [1498, Egidí Romà; no OPou, però sí DTò. 1670 i Lacav.], pres del ll. *docilis* 'que fàcilment aprèn', 'dòcil'; l'usa el general napoleònic Augereau en la seva proclama als catalans, «presteu-se *dòcils* a ma veu» («Diari de Barcelona», 19-III-1810); *docilitat* [Eiximenis]; *docilesa*; *indòcil*, *indocilitat*.

Document [S. XIII, *CostTort.*], pres del ll. *docūmentum* pròpiament 'ensenyament', 'exemple', 'mostra'; *documentar* [Lab. 1888], *documental* [id.], *documentació* [1904]; *indocumentat*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *doctora*, *doctoresa*, *doctoria*, *dotories*, *dotorejar*, *dotorejar*, *doctorenc*, *doctorisme*, *doctorar*, *doctorat*, *doctorament*, *doctorand*, *doctoral*, *doctrina*, *doctrinar*, *adoctrinar*, *doctrineta*, *doctrinari*, *doctrinarisme*, *doctriner*, *doctrinador*, *doctrinaire*, *doctrinal*, *doctrinalista*, *doctrinisme*, *docte*, *doctesa*, *indocte*, *docent*, *docència*, *dòcil*, *docilitat*, *docilesa*, *indòcil*, *indocilitat*, *document*, *documentar*, *documental*, *documentació*, *indocumentat*.

Doctrina, *doctrinar*, *doctrinari*, *document*, *documentació*, *documental*, *documentar*, V. *doctor* *Dodeca-*, *doents*, V. *dos*

DOFI, primerament *deufi* i *dalfi*, del ll. DELPHĪNUS, -NĪ (O DELPHIN, -INIS), i aquest, del gr. δελφίς, -ίvos, id. □ 1.ª doc.: *dalfi*, Llull; *dofí*, S. XIX.

Encara que ja devia existir la forma *daufi* o *deufi* o *dofí*, les úniques que es troben en literatura antiga i fins a la Renaixença són formes amb la *-l-* conservada. *Dalfi* apareix també en BMetge, *delfi* en docs. del S. XIV. Després: «hun peix havem pres, hun *delfi!*», «feya-s'i en aquella bassa gran moviment --- e paria

que y havia cinquante *dalfins*: axí-s menajava l'aygua», StVicentF (*Serm.* II, 46.30; *Quar.*, 73.25); «lo seu carro de quatre rodas, tirat per quatre *dalfins*», *Curial* (NCl. III, 51); «reanador de pex haja a dar a tall tot pex gros o pex de tall qui pes més de 10 lliures --- itam la liura del *dalfi*, més de tres diners» en un ban barceloní de 1349 (DBal.); deu ser del S. XV el *Tractat de pestilència* de Jacme d'Agramont: «deven ésser esquivats en aytal temps peixs viscoses, axí com morenes e anguiles, e peixs bestignals axí com *dalfi*, muçola e troynn e sos semblants» (Faraudo, s.v. *trony*, *MiscFabra*, 171); *dofí* en un text tècnic del S. XV (AlcM).

Tampoc no hi ha més que formes amb *l* en la lexicografia tradicional, començant per *delphin* en el *Vocab. Cat-alemany* de 1502 (§ 143), i seguint amb OPou («*delfi*», p. 64), DTò. (1670), Lacav., Belv. i totes les eds. de Lab., *Damen.*, Vogel, etc.; fins i tot el DOrt. (1917). No altrament en els escriptors antics del S. XIX: «la dita Llanterna és obra nova --- tota de pedra picada, ab un llanternó dalt ---, ab quatre *delfins* dorats a cada àngul del llanternó», B. de Maldà (*Excursions*, p. 4); «no és no que 'l bram m'aglaye d'udoladora onada, / ni 'l *delfi* que, colcant-las, a mi dret veig venir, / sos caixals xarricant, que 'm moldran tal vegada / ---», «tot ofegant-se 'ls tigres ab los *delfins* se baten / ---» en la primera versió de l'*Atlàntida*, de 1867 (VI, 13c i 57a, estrofes canviades en la versió definitiva).

Els primers escriptors que usaren *dofí* semblen haver estat Àngel Guimerà i J. Ruyra, 1902, en el recull *Marines i Boscatges* (amb grafia *dufins*); el primer lexicògraf, Aguiló, l'article del qual va encapçalat *delfi* però amb variants *dofí* i *dufi*, i una cita inconcreta de València a. 1324, la qual, però, suposo que es refereix a la forma *delfi*. Adoptà *dofí* per primera vegada el DFa. I segurament tingué raó de rompre així amb la forma tradicional (EdFontserè, *Elem. de Ci. Fi i Nat.*, 1933, p. 203, hauria votat per mantenir *delfi*), car aquella és certament la més estesa avui, i en tot cas és *dufi* la pronúncia unànime en el català central: a Barcelona, Badalona, Maresme (Sant Pol, 1915 ---), Blanes (1913), Tossa (1952), Roses (1958): no ho he sentit en altra forma. I de llavors ençà ho han escrit així els escriptors de cap de brot: «el Sépia --- amb el seu parlar --- no es cansa d'afegir: *Avui sí que els dofins no li esqueixaran la xarxa dels sardinals al nuvi*», Coromines (*L'Avi dels Mussols*, O. C., 565a40); en uns versos sublimes: «a un batre d'ulls, abans de caure, / la gran Invocada veié, / com una barca tota sola / però menada pels destins: / per uns destins d'ales nacrades / i el guspireig de les onades / i els salts de joia dels *dofins!*», Josep Carner (1952, oda a Lluís Companys).

En els altres dialectes la unanimitat no és tanta: *daufi* a Tortosa (Moreira, *Folkl. Tort.*, 197); «a la mar regna un *daufi* / i a la terra un lleó / ---», cobla popular satírica menorquina (Camps Merc., *Folkl. Men.* I, 118); a Eivissa: «s'en donaren compte que un colp de *delfins* s'havia proposat fer-se un fart amb es ge-